

ERDUT.

U zavoju što ga čini Dunav između Almaša i Dalja, stoji mjesto Erdut na Erdutskim brdinama, koje se sastoje od prapora, uzdižu 100 met. nad dunavskom obalom. Mjestimice naslagao se taj veoma moćno, a tako okomito, kao da bi ga odsjekao, a mjestimice je tako sunovratan, da mu okom ne možeš segnuti do kraja. Lijevo je dunavska obala niska i ravna, tu i tamo ni metar visoka, pa toga radi močvarna i zarasla trsticima u kojima buji neprohodna trska (*Phragmites communis*; Schilfrohr.) Na Erdutskim brdinama na maloj glavici stoji tik uz široki Dunav gradina Erdut, koja se tu koči već vijekove, a svakako je zametkom današnjemu selu Erdutu, dočim mu bijahu prasnjedioci ribari naselivši se u kolibicama tik Dunava.

Danas stoji samo dio negdašnjega jamačno prostranoga grada, jer se je dobar dio, kako vele, srušio u Dunav. Pak i danas često prijete odronjenje brijega, radi česa se potpliče plotovima i fašinama. Grad bijaše sazidan od čvrstih opeka, te još preostale zidine mjere u debljini do metra. Glavna utvrda grada bijaše osamljeni četverouglati toranj, koji bijaše nekoć na četiri sprata visok. U drugom spratu bila je nekoć mala kapelica, koje zidovi bijahu al fresco oslikani svetim slikama. I svod bi-

jaše tako isto oslikan. Tako je bilo u tornju u četrdesetim godinama XIX. vijeka. Pošto je kasnije porodica pl. Cseha i Adamovića odabrala ovaj toranj za grobnicu, to je gornji sprat porušen i natkriven niskim krovom, a na lijevom uglu pročelja nadozidan je mali uzki četverouglati tornjić sa gromovodom. Ovaj tornjić i toranj nosi na vrhu krunište. U prizemlju je grobnica, u koju se ulazi sa strane od Dunava. Ulaz je urešen sa lijepim portalom, koji nosi grbove porodica Adamovića - Čepinskih i Cseha de Szentkatolna. Izpod malog tornjića je svod poput kod crkvenih tornjeva za zvonjenje. Preudešenje ove kule u grobnicu učini god. 1891. sadanji hrvatski ministar preuzv. gosp. Ervin pl. Cseh. Oko ovog tornja obilazili su nekoć visoki zidovi od kojih stoji samo nešto straga na južnoj strani velikog tornja. Tuj se vidi do 10 m. visoki, a 1 m. debeo zid, na kojemu se razabire svod soba i spređa jedan dio kruništa. Vidi se i koja odvaljena stijena i ističu temelji starih gradskih zidina. Od okruglih kula, kojih je nekoć bilo više, barem na svakom uglu po jedna, stoji samo još jedna iza velikog tornja s lijeve strane. Ta je kula s građevnog oblika veoma zanimljiva, jer je vijenac njezin izbočen, što je dosta rijetko naći kod hrvatskih gradova.

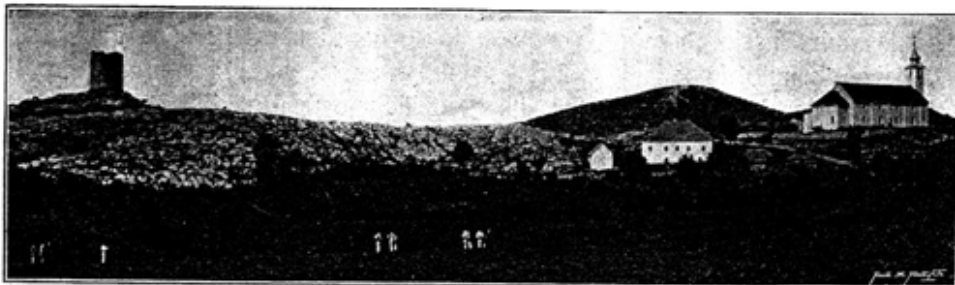
Ova je do 10 m. visoka te se na njoj vide puškarnice i školje za topove. Rijetki su gradovi u našoj domovini s kojih bi se pred gledaocem širio tako daleki vidik kao sa gradine Erduta. S razvaline erdutske veoma je ugodan pogled na veličanstveni Dunav i daleku ravnicu Bačku. Vide se daleko u magli plavetna Vilanjska brda, a kad je obzorje čisto vidi se i Zombor. Daleko desno tamo vidi se i Fruška gora. Kako tvrdi narod vidi se s Erduta 38 raznih mjesta. Pod Erdutom od davnina je ribarska postaja, kamo dolaze ribari i iz Apatina u Ugarskoj.

Ime Erduta u starim je listinama različito pisano: Erdewd, Erdeed, Erdeud itd.

biskupiju pečuvsku, te već u XV. vijeku bijaše tamo župa¹.

Porodica Banfija držala je grad Erdut sve do godine 1526. Kad je ono ogromna turska vojska polazila u Ugarsku pod silnim Sulejmanom I. pade uz gotovo cijelu donju Slavoniju i grad Erdut u turske ruke. Dogodi se to 1. augusta 1526. Godine 1537. oteo je Bartol Banfi grad Erdut Turcima na juriš. Ali to samo na kratko vrijeme, jer ga Turci opet osvoje, akoprem bijaše povjeren posadi, koju je u nj postavio Kacianer.

Tečajem XVI. vijeka, što se je zbivalo s Erdutom ne znamo mnogo, a po onom što znademo vidimo, da je pod turskim

Perušlé: Kula i erkva.

U nekom sredovječnom papinskom popisu spominju se dva Erduta, prvi u arcidjakonatu vukovskom, a drugi u osječkom. Kao trg (oppidum) napominje se Erdut u županiji vukovskoj već godine 1443. pak god. 1499. Ove potonje godine bijaše trg erdutski svojina kraljevskog vrhovnog meštra vratara Nikole Banfija - Lendavskoga.¹ Za cijelo da je već tada opstajao i grad erdutski, premda ga spomenici izrično ne spominju. Po jednoj izpravi od g. 1472.² naslućujemo, da je već tada stajao grad Erdut, ali mu gospodara ne doznajemo.

U crkvenom pogledu spadaše Erdut pod

¹ Pesty: Az eltünd régi varmegyek. I. 285.

² Prije N. R. A. fasc. 1526. Nr. 25. sada M. O. D. L. u kr. ugar. drž. arhivu u Budimpešti.

gospodstvom polako propadao. Kad je g. 1608. putovao carski poslanik Adam barun Herberstein u Carigrad, pratio ga je njegov tajnik Maks Prandstetter, koji je o tom putu sastavio lijep opis. Ovi prodjoše i Erdutom. Grad bijaše tada u vrlo lošem stanju. Nije imao krova, dok je iznutra bilo sve razrušeno. Vanjski zidovi bili su dosta visoki i prilično sačuvani. U toj gotovo razvalini stanovahu Turci u podrumima i zakutcima. Pred gradom bilo je veliko selo.²

Zadnji turski gospodar grada Erduta koji je u njem živio bijaše Hasan-beg sa svojom braćom. On je držao i susjedno mjesto

¹ Csanky: Körösmegye a XV. században. 92.

² Prandstetter: Itinerarium, u knjižnici grada Heddervara.

Dalj. Kad je carska vojska sretno napredovala u Slavoniji, krene general grof Aspermont i prema Erdutu. Hasan - beg mu se opre sa 40 konjanika, daljskim Turcima i Vlasima. On podleže, a Erdut zaposjedne u jeseni god. 1687. carska vojska¹.

Erdut spade pod upravu komore, a naročito pod upraviteljsko okružje osječko. God. 1688. brojilo je Erdutsko imanje 279 duša sa 16 pustih selišta, te je unosilo komori desetinu u iznosu od 100 for².

God. 1697. živjeli su na erdutskom imanju skoro sami krajiški konjanici i pješaci (haidones) razne narodnosti: Magjari i Vlasi, koji bijahu podčinjeni kapetanu u Vukovaru. U gradu pako Erdutu prebivao je njemački vojnik kao zapovjednik grada, koji je imao u redu držati tamošnje vojnike. Kako nam pisma spominju, već se je tada jedan dio grada srušio u Dunav. Nutarnja četvero-

¹ Smičiklas: Oslobodjenje Slavonije II. 48. 49.

² Ibidem, 32, 33.

uglata kula bila je tada na tri poda, a ulaz u grad bijaše sa strane kroz most. Okolo bijaše zid i graba, a sa boka bile su dvije kule¹.

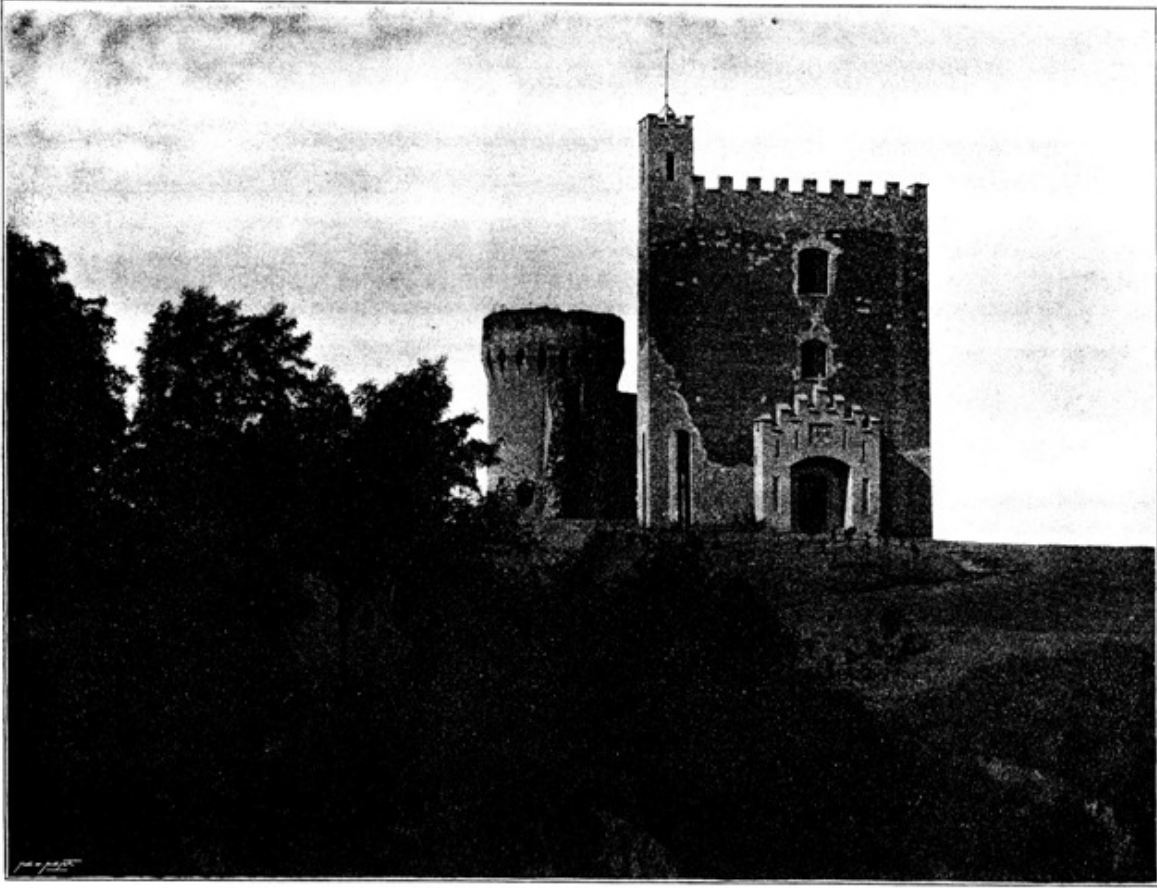
Erdut osta pod upravom komore sve do god. 1730. Ove naime godine založi kralj Karlo Erdut za 15.000 for. Ivanu barunu Zuani, svom komorskom savjetniku. Erdutu spadahu tada sela: Erdut, Tenje, Harastin, Sv. Ladislav i Sarvaš, a preko Dunava Novo selo i Lovrenac. Poslije smrti baruna Zuane prodala je njegova udovica g. 1746. Erdut za 30.000 for. zajedno sa pripadajućim posjedima grofu Ivanu Palfy-u od Erdöda tada ugarskomu palatinu².

Kasnije dodje Erdut u ruke porodice pl. Adamovića - Čepinskih, a napokon u ruke hrv. ministra preuzv. g. Ervina pl. Cseha de Szentkatolna, koji mu je i dan danas gospodarom.

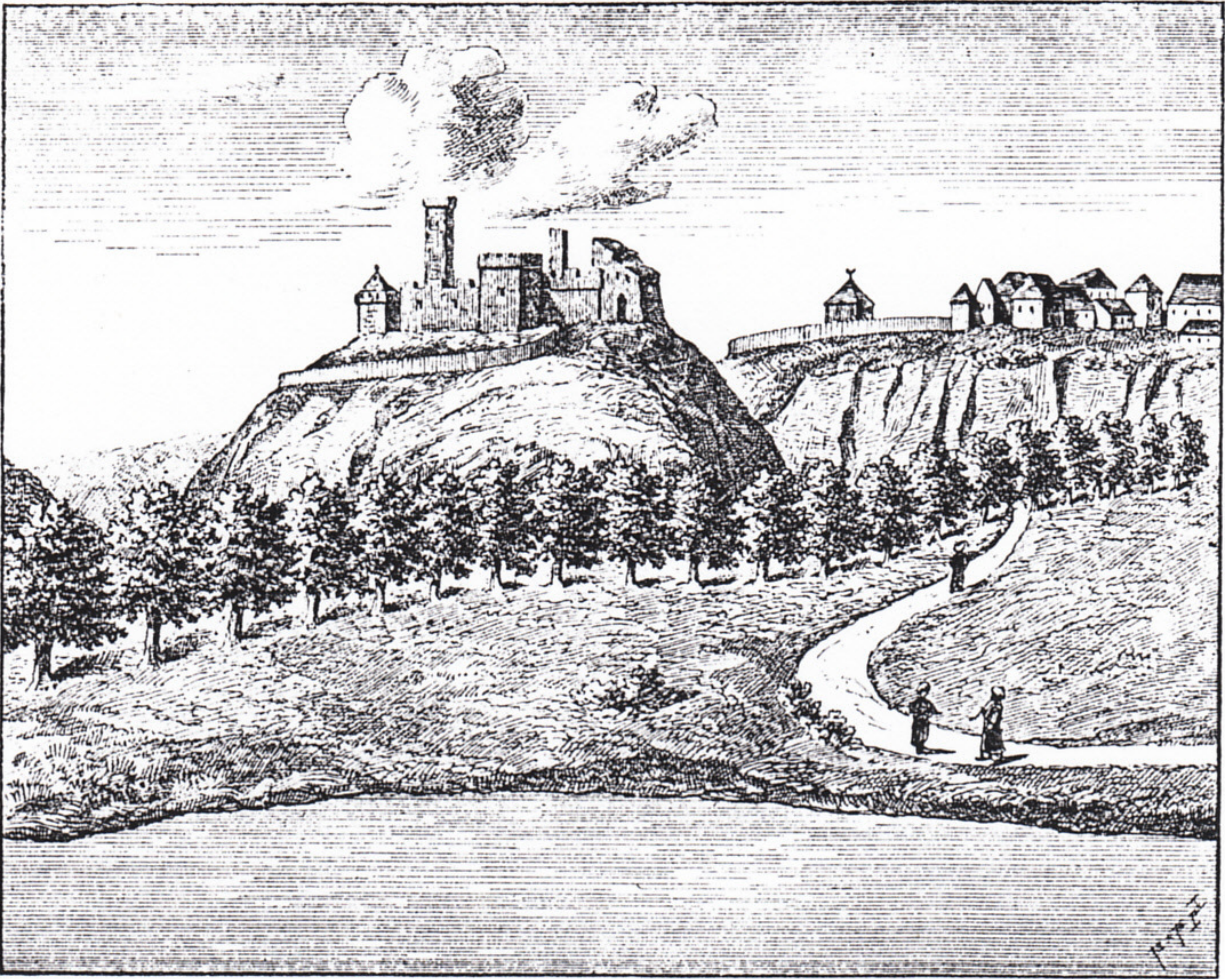
¹ Ibidem 60, 61.

² Protocollum Slavoniae pag. 134 i dalje u kr. zem. arhivu u Zagrebu.

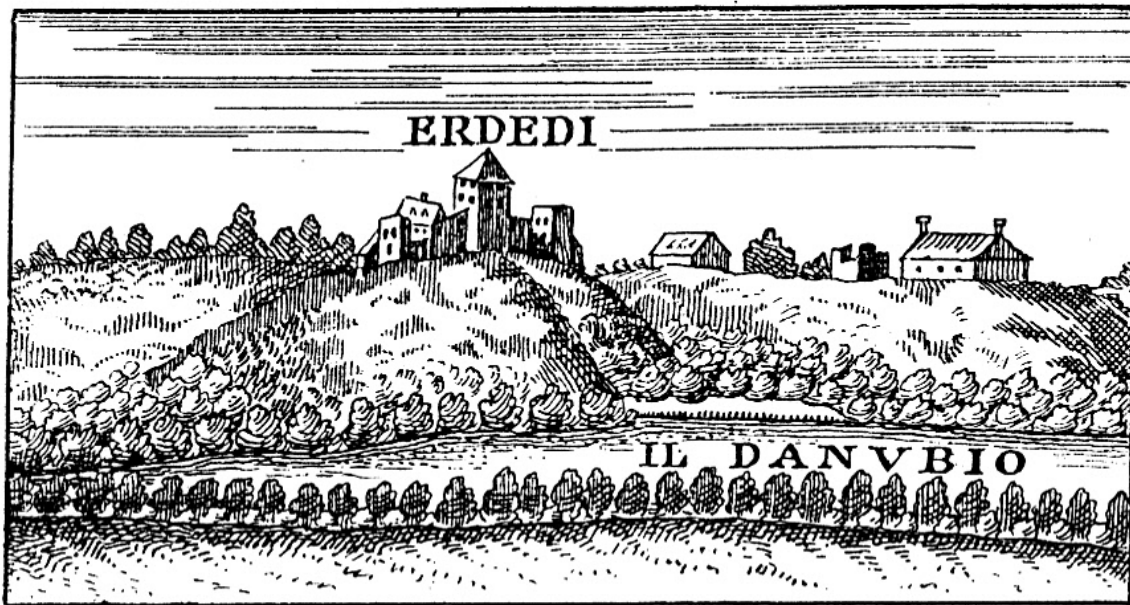

Erdut.

Erdut god. 1608. Iz putopisa Prandstetterova.

Erdut g. 1687. Bakrorez u kr. zem. arhivu u Zagrebu.